

รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิคธรรม สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Model of Innovative Leadership Based on Papanika Dhamma for School
Administrators under Office of Primary Educational Service Area

¹พัคทวีไล ชำปปฏิ, ²พระมหาญาณวัฒน์ บุตดาวงษ์ และ ³พีรวัฒน์ ชัยสุข

¹Pakwilai Champati, ²PhramahaYannawat Buddawong, and ³Peravat Chaisuk

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: ¹junez3618@gmail.com, ²yannawat9@gmail.com, ³peravat.cha@mcu.ac.th

Received April 11, 2024; Revised June 29, 2024; Accepted June 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 2) พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำ
เชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิคธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา และ 3) ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิคธรรม สำหรับผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอน
การวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร
สถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู 368 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ
ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา
รูปแบบ โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ และแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล
ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบ โดยใช้แบบประเมินกลุ่มตัวอย่างที่เป็น
ผู้บริหารสถานศึกษา 310 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมมีดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ระหว่าง
0.055–0.076 องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม รองลงมา

คือ มีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม, มีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม และความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ 2. รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิคธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการบริหารที่นำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อพัฒนาสถานศึกษา, 2) วัตถุประสงค์ เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น, 3) การบูรณาการภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม) ตามหลักปาปนิคธรรม คือ (1) จักขุมา ความมีปัญญาของการมองไกล (2) วิฐุโร ความมีการบริหารจัดการที่ดี (3) นิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ดี, 4) การประยุกต์ใช้ ในการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานทั่วไป, 5) การประเมินผล และ 3. ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิคธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม ตามลำดับ สรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ PAKWILAI

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; หลักปาปนิคธรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the need for innovative leadership among educational institution administrators under the Office of the Primary Educational Service Area; 2) to develop an innovative leadership model based on the principles of Papanika Dhamma for educational institution administrators under the Office of the Primary Educational Service Area; and 3) to evaluate the innovative leadership model according to the principles of Papanika Dhamma for educational institution administrators under the jurisdiction of the Primary Educational Service Area Office. It was a combined method of research. There were 3 research steps: Step 1: To study the needs and necessities for innovative leadership among educational institution administrators by using a questionnaire on a sample of 368 teachers, the data were analyzed using basic statistics, namely, percentage, mean, standard deviation, and the index of essential needs. Step 2: To develop a model by interviewing 10 key informants and organizing group discussions with 9 experts. Research tools included an interview form and question guidelines for group discussions. The data were analyzed using content analysis. And step 3: To evaluate the model by using an evaluation form with a sample of 310 educational institution administrators, the data were analyzed using basic statistics, namely, percentage, mean, and standard deviation.

It was found that: 1. There was a need for innovative leadership among educational institution administrators under the jurisdiction of the Primary Educational Service Area Office overall, with an index of essential needs between 0.055 – 0.076. The element with the highest need was innovative vision, followed by innovative creativity, courage to take innovative risks, and transformational leadership, respectively. 2. An innovative leadership style according to the principles of Papanika Dhamma for educational institution administrators under the jurisdiction of the Primary Educational Service Area Office consists of five elements: Component 1: Principles: Educational institution administrators used management methods integrated with Buddhist principles and innovative leadership to develop educational institutions. Component 2: Objective: This was a guideline for educational institution administrators to apply the principles in their administration for greater efficiency and effectiveness. Component 3: Integrating innovative leadership (vision, innovation) according to the principles of Papanika Dhamma, namely, 1) Cakkhuma, having wisdom and foresight; 2) Vidhuro, having good management; and 3) Nissayasampanno, having good human relations. Component 4: Application in the administration of educational institutions in 4 areas: academic administration, personnel management, budget management, and general administration. And Element 5: Evaluation. 3. Evaluation of innovative leadership styles according to the principles of Papanika Dhamma for educational institution administrators under the jurisdiction of the Primary Educational Service Area Office Overall, the evaluation results were at the highest level in all 4 areas: usefulness, correctness, feasibility, and appropriateness, respectively. A summary of research knowledge is concluded in PAKWILAI.

Keywords: Innovative Leadership; Papanika Dhamma; School Administrators

บทนำ

การบริหารงานทุกประเภทในทุกองค์กรต้องมีการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และ วัตถุประสงค์ในการทำงาน และสถานศึกษาถือเป็นองค์กรที่สำคัญในการนำนโยบายทางการศึกษา ไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้น ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการจัดการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับการบริหารงาน ภายในสถานศึกษานั้น (สาธิตี มีเจริญ และคณะ, 2556) ในการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงหรือต่ำ ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคลากรในโรงเรียน คือ ผู้บริหาร ครูและนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการรับ นโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการนำไปปฏิบัติ ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีความรับผิดชอบอย่างสูงต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการบริหารจัดการคุณภาพในสถานศึกษา (สุนทร โคตรบรรเทา, 2560) บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร

สถานศึกษาส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการจัดการศึกษาและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ที่จะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และสังคม

ปัจจุบันโลกได้หมุนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) ที่มุ่งสร้างสมรรถนะขององค์การในการนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน การพัฒนานวัตกรรมกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างขีดความสามารถให้กับองค์การ (พยัค วุฒิรงค์, 2557) และเป็นเป้าหมายที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสนใจใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิรูประบบการทำงานหรือระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2555) ซึ่งการเข้ามามีอิทธิพลและมีบทบาทสำคัญต่อการบริหาร จัดการสมัยใหม่ของนวัตกรรมส่งผลให้องค์กรจำนวนมาก รวมถึงสถาบันทางการศึกษาได้พยายามเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการของตนเอง เพื่อนำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย (สุรวิรัตน์ ยอดบุรี และ นิคม นาคอ้าย, 2565) จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารและผู้ร่วมงานที่มีประสิทธิภาพผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นศาสตร์และศิลป์มาประยุกต์ใช้เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพยิ่งขึ้น และพัฒนาให้ทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันและอนาคต และการที่ผู้บริหารจะสามารถพัฒนางานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอันจะนำพาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) เป็นผู้นำที่มีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking Skills) ที่ทำให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ในองค์การ เช่น ความคิด วิธีการเทคนิค กระบวนการ ผลิตภัณฑ์ บริการ หรือการค้นพบแนวทางในการแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนในสภาพแวดล้อมใหม่ๆ ที่ก่อให้เกิดความคล่องตัวและรวดเร็วในการปฏิบัติงานที่ตอบสนองต่อความต้องการทั้งในปัจจุบันและอนาคต (อภิรักษ์ บุปผาชื่น, 2563) รวมถึงการมีความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เป็นมิตรกับนวัตกรรม (Innovative-friendly Culture) โดยสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศและอำนวยความสะดวกให้เกิดความร่วมมือในการทำงานทั่วทั้งองค์การ กระตุ้นจินตนาการของบุคลากรในองค์การให้เป็นผู้นำทางความคิด และสร้างปัจจัยการผลิตใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพเหนือกว่าองค์การคู่แข่ง ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) ส่งผลในทางบวกต่อการพัฒนาคุณภาพขององค์กรต่างๆ รวมถึงสถาบันทางการศึกษาให้ไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมที่เป็นเลิศทั้งการพัฒนาสิ่งนวัตกรรมและสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษารวมถึงการนำพาองค์กรให้สามารถยืนหยัดอยู่ในยุคของการแข่งขันได้ (Dyer et al., 2011) เหตุผลดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต่างๆ จะต้องเป็นผู้นำในการสร้างนวัตกรรมหรือเป็นต้นแบบของครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน (ราชัญ สมทบ, 2566) ในการใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมนั้น ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีโครงสร้างองค์การที่เหมาะสม และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม

จะมีบทบาทสำคัญที่จะเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในทุกมิติอย่างสมดุล และช่วยขับเคลื่อนกลยุทธ์นวัตกรรมไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2555)

หลักปาปนิกรรม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ได้แก่ 1) จักขุมา ตาดี หมายถึง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล 2) วิฐุโร มีทักษะในการทำงานที่ดีของผู้นำ 3) นิสสยสัมปันโน การมีทักษะการสื่อสาร (พระพรหมคุณาภรณ์ ป. อ. ปยุตฺโต, 2548) เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีศักยภาพในการบริหารจัดการทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณธรรมจริยธรรม โดยการบูรณาการหลักปาปนิกรรมกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา คือ 1) สมรรถนะด้านความรู้ กับจักขุมา วิสัยทัศน์ปัญญาการมองกาลไกล (Conceptual Skill) 2) สมรรถนะด้านทักษะ กับวิฐุโร ทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน (Technical Skill) และ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ กับนิสสยสัมปันโน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skill) (พระมหาญาณวฑฺฒน์ ฐิตวฑฺฒโน และ ศุภวิญญา ศรีคำไทย, 2565) เหตุนี้หลักปาปนิกรรมนี้ หากผู้บริหารสถานศึกษาได้นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องแล้วจะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารจัดการที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ดีได้ โดยเฉพาะหากมีการนำไปบูรณาการหลักหลักภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษาก็ยิ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทความนี้นำเสนอรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อการนำองค์ความรู้ไปพัฒนาผู้บริหารตามหลักการสมัยใหม่ และหลักพระพุทธศาสนาอันมีความเหมาะสมกับสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเรียนมัธยมศึกษาที่แสดงออกถึง ผู้นำที่มี ความรู้ ความสามารถพิเศษในการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ทั้งวิธีการ การกระทำ ที่นำไปสู่การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงการมีทักษะในการแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนภายใต้สภาวะการณ์ที่ไม่แน่นอน มีความสามารถในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบรรยากาศให้เกิดวัฒนธรรมนวัตกรรมในองค์กร เพื่อสร้างองค์การที่มีสมรรถนะสูงเหนือกว่าองค์กรคู่แข่ง (พิสิฐธวัฒน์ กลิ่นไธสงค์ และคณะ, 2559) เป็นผู้นำที่นำความคิดและสิ่งใหม่มาสู่องค์กร ต้องเป็นอะไรที่ชัดเจน เหมาะสมกับบริบทขององค์กร ผู้นำต้องสามารถนำงานเข้าสู่กระบวนการนวัตกรรมและสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายได้ (Adair, 2007) นอกจากนี้ผู้นำนวัตกรรมต้องมีความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ มีทักษะ ค่านิยม และความสามารถในการรับรู้อันตรายเกี่ยวกับปัญหาทั่ว ๆ ไปในปัจจุบันและคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อองค์กรในอนาคต ต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความมุ่งมั่นที่จะให้ประชาชนมีเศรษฐกิจการเมือง และสังคมความเป็นอยู่ที่ดี รวมถึงมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและโลก เพื่อการสร้างสังคมให้เกิดความสมดุล (Sen & Erend, 2012)

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หมายถึง ผู้นำที่มีความคิดแนวใหม่ ที่มีความกล้าคิด กล้าทำในสิ่งใหม่และกล้าเปลี่ยนแปลง เพื่อส่งเสริมให้ครู บุคลากร และนักเรียน มีความคิดและความรู้ใหม่ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

หลักปาปนิกรรม

หลักปาปนิกรรม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ได้แก่ 1) จักขุมา ตาดี หมายถึง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล 2) วิฐุโร มีทักษะในการทำงานที่ดีของผู้นำ 3) นิสสยสัมปันโน การมีทักษะการสื่อสาร (พระพรหมคุณาภรณ์ ป. อ. ปยุตฺโต, 2548) เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีศักยภาพในการบริหารจัดการทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณธรรมจริยธรรม โดยการบูรณาการหลักปาปนิกรรมกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา คือ 1) สมรรถนะด้านความรู้ กับจักขุมา วิสัยทัศน์ปัญญาการมองกาลไกล (Conceptual Skill) 2) สมรรถนะด้านทักษะ กับวิฐุโร ทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน (Technical Skill) และ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ กับนิสสยสัมปันโน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skill) (พระมหาญาณวฑฺฒน์ ฐิตวฑฺฒโน และ ศุภิญา ศรีคำไทย, 2565)

หลักปาปนิกรรม มีปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักธรรมของการบริหารไว้อย่างน่าสนใจผู้ที่จะเป็นนักบริหารจัดการที่ดีนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารจัดการที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ดี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

1. จักขุมา หมายถึง ปัญญามองการณ์ไกล ต้องรู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจหรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรืออนาคตในการดำเนินธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผลโดยอาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและ

วางแผนด้วยซึ่งคุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Conceptual Skill คือการชำนาญในการใช้ความคิด หรือ ทักษะทางด้านความคิด

2. วิรุโรร หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คือความชำนาญการด้านเทคนิคหรือทักษะทางการปฏิบัติงาน

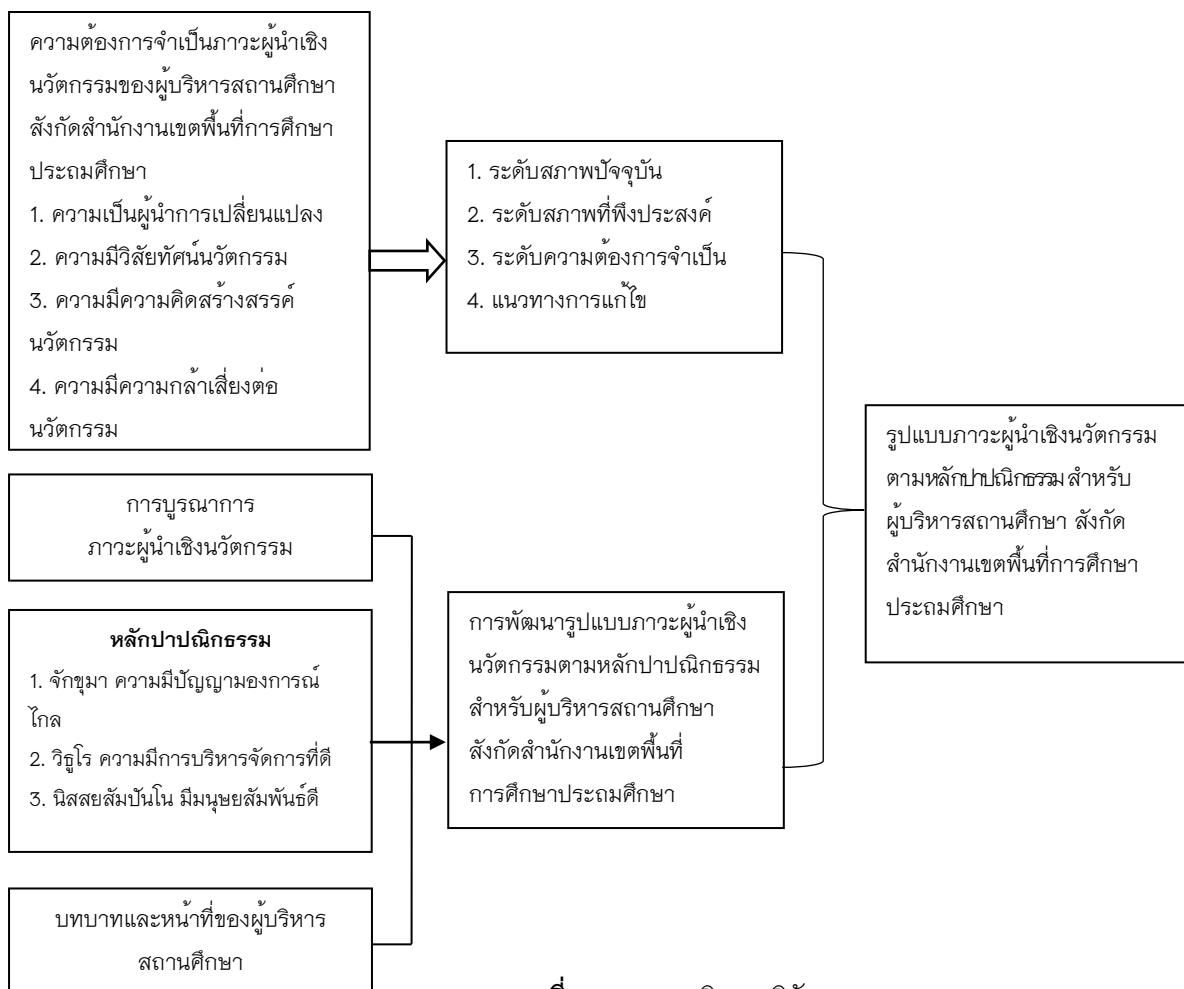
3. นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดมีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้แต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถทำให้ให้พนักงานแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจได้ เป็นต้น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2549)

สรุปได้ว่า หลักปาปณิกธรรม หมายถึง หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีปรากฏอยู่ใน เพื่อบูรณาการกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 3 ประการ ได้แก่ ความมีวิสัยทัศน์ ความมีการจัดการธุระ และ นิสสยสัมปันโน ความมีมนุษยสัมพันธ์ จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถทำงานร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในสถานศึกษา ได้รับความไว้วางใจจากบุคลากรในสถานศึกษา และสามารถโน้มน้าวให้บุคลากรในสถานศึกษาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ในการที่จะบริหารองค์การ เพราะผู้นำต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นปัจจัยขับเคลื่อนในการพัฒนาองค์การนั้น ๆ และมีความแตกต่างจากบุคคลอื่นมีความสามารถทำให้ผู้อื่นคล้อยตาม เคารพเชื่อฟัง และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานมีรูปแบบ โดยใช้วิธีการบริหารที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าหลักธรรมที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงค้นพบเป็นหลักปฏิบัติที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมได้เป็นอย่างดี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังแผนภาพที่ 1



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

- ประเด็นที่ศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

– วิธีการศึกษา 1) วิเคราะห์เอกสาร บทความ งานวิจัย สื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 2) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 3) เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม 4) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 8,204 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 368 คน 5) วิธีเก็บข้อมูล ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู 6) วิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า $PNI_{Modified}$ และ 7) ผลที่ได้รับ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

– ประเด็นที่ศึกษา 1) การพัฒนารูปแบบ 2) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 3) การบูรณาการหลักปาปนิกรรม และ 4) บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

– วิธีการศึกษา 1) วิเคราะห์เอกสารและสื่อออนไลน์เกี่ยวกับพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 2) สร้างแบบสัมภาษณ์ 3) สร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม 3) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม 4) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มนการสัมภาษณ์ 10 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม 9 รูป/คน 5) วิธีเก็บข้อมูล การวิเคราะห์เอกสารและสื่อออนไลน์, การทำการสัมภาษณ์, การจัดการสนทนากลุ่ม 6) วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร, การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนากลุ่ม และ 7) ผลที่ได้รับ รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

– ประเด็นที่ศึกษา ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

– วิธีการศึกษา 1) การสร้างแบบประเมินรูปแบบ 2) เครื่องมือที่ใช้ แบบประเมินรูปแบบ 3) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ผู้บริหารในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 1,555 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 310 คน 4) วิธีเก็บข้อมูล ใช้แบบประเมินเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 5) วิเคราะห์ข้อมูล สถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 6) ผลที่ได้รับ ผลการประเมิน

รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก จำนวน 8,204 คน และมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก จำนวน 368 คน โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 ขั้นตอน คือ 1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพุทธบริหารการศึกษา 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการจัดสนทนากลุ่ม จำนวน 9 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพุทธบริหารการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก จำนวน 1,555 คน และมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก จำนวน 310 คน โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1. สร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแปรค่าเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเกิร์ต (Likert, 1961)

2. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาเสนอที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามเบื้องต้น

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากที่ปรึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษา ด้วยการตรวจและประเมินดัชนีความสอดคล้องใน 3 ระดับ คือ มีความเหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม โดยใช้สูตรในการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งถือเกณฑ์ IOC มากกว่า 0.7 จึงยอมรับว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.5 – 1.00 ถือได้ว่าแบบสอบถามได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ

4. นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างทดสอบในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือวิธีของ Cronbach (1971) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.947

5. ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์เบื้องต้น

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากที่ปรึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษา

4. นำความคิดเห็นมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1. สร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม โดยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยร่างรูปแบบ

2. ยกร่างแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาเสนอที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและความชัดเจนของภาษา

3. นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากที่ปรึกษามาแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปสนทนากลุ่ม

แบบประเมิน เป็นแบบประเมินเพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1. สร้างแบบประเมิน พัฒนาจากรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยเป็นแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้อง แปรค่าเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเกิร์ต (Likert, 1961)

2. นำแบบประเมินที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาเสนอที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินแล้วนำแบบประเมินมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบประเมินกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และ 2. นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามทดสอบเครื่องมือวิจัย โดยใช้วิธีการส่งแบบสำรวจออนไลน์ ด้วยแบบสอบถามที่สร้างจาก Google form

การสัมภาษณ์ เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2. นำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนำไปมอบให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง โดยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการให้สัมภาษณ์ และ 3. เก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ และทำการบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก ภาพนิ่ง และเครื่องบันทึกเสียง

การจัดการสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1. ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันสนทนากลุ่ม การจัดทำกำหนดการสนทนากลุ่ม การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงานต่อประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ การขออนุมัติใช้สถานที่พร้อมโสตทัศนูปกรณ์ในการจัด

สนทนากลุ่ม และการจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 2. ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การนำเสนอวิทยานิพนธ์ การดำเนินการอภิปราย และจัดบันทึกข้อเสนอนั้น พร้อมทั้งทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง และ 3. สรุปผลการสนทนากลุ่มตามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

การใช้แบบประเมิน เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจกแบบประเมินกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 2. นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแจกแบบประเมินกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการส่งแบบสำรวจออนไลน์ด้วยแบบประเมินที่สร้างจาก google form

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) มีการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณและข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลจากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้แนวความคิดของเบสท์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) ซึ่งนงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวาณิช (2548) ได้ปรับปรุงการคำนวณมาจากดัชนี PNI โดยการหารค่าผลต่างของ (I-D) โดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับของสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น ได้ดังนี้

$$(Modified Priority Needs Index: $PNI_{Modified}$) = (I-D)/D$$

เมื่อ $PNI_{Modified}$ หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I (Important) หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์

D (Degree of success) หมายถึง สภาพปัจจุบัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลจากแบบประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลจากแบบประเมิน เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้แนวความคิดของเบสท์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ประการ ดังนี้

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นทุกขั้นตอน $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.055–0.076 โดยภาพรวม $PNI_{Modified} = 0.065$ เมื่อเรียงอันดับรายด้านจากมากไปน้อย ตามความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ คือ อันดับที่ 1 ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม) อันดับที่ 2 ความมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม อันดับที่ 3 ความมีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม และอันดับที่ 4 ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม

(n = 368)

ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม				
	I	D	$PNI_{Modified}$	อันดับ
ด้านที่ 1 ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.60	4.36	0.055	4
ด้านที่ 2 ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม	4.59	4.26	0.076	1
ด้านที่ 3 ความมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.56	4.26	0.071	2
ด้านที่ 4 ความมีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม	4.58	4.34	0.056	3
ภาพรวม	4.59	4.31	0.065	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นทุกขั้นตอน $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.055–0.076 โดยภาพรวม $PNI_{Modified} = 0.065$ เมื่อเรียงอันดับรายด้านจากมากไปน้อย ตามความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ คือ อันดับที่ 1 ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.076$) อันดับที่ 2 ความมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.071$) อันดับที่ 3

ความมีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.056$) และอันดับที่ 4 ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($PNI_{Modified} = 0.055$) ตามลำดับ

ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การบูรณาการ 4) การประยุกต์ใช้ 5) การประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรมในการบริหารสถานศึกษา โดยวิธีการบริหารที่นำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อพัฒนาสถานศึกษา

1.2 ภาครัฐ กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาและการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำหลักภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมาบูรณาการกับหลักปาปนิกรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

2.2 เพื่อเป็นแนวทางให้ภาครัฐ กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้วยวิธีการบริหารแบบพุทธบูรณาการ

องค์ประกอบที่ 3 การบูรณาการ

การบูรณาการภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการนำหลักทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและหลักพุทธธรรมคือปาปนิกรรมมาบูรณาการเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 2) หลักปาปนิกรรม 3) การบูรณาการภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ดังแผนภาพที่ 1



แผนภาพที่ 2 รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม พบว่ามีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม

(n = 310)

องค์ประกอบ ของรูปแบบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์			ความถูกต้อง		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการ	4.60	0.49	มากที่สุด	4.68	0.55	มากที่สุด	4.78	0.46	มากที่สุด	4.74	0.53	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.55	0.49	มากที่สุด	4.62	0.53	มากที่สุด	4.69	0.49	มากที่สุด	4.68	0.53	มากที่สุด
3. การบูรณาการ	4.63	0.53	มากที่สุด	4.54	0.59	มากที่สุด	4.60	0.57	มากที่สุด	4.61	0.57	มากที่สุด
4. การประยุกต์ใช้	4.58	0.59	มากที่สุด	4.57	0.55	มากที่สุด	4.65	0.49	มากที่สุด	4.66	0.53	มากที่สุด
5. การประเมินผล	4.61	0.52	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด	4.68	0.50	มากที่สุด	4.67	0.54	มากที่สุด
ภาพรวม	4.60	0.49	มากที่สุด	4.68	0.55	มากที่สุด	4.78	0.46	มากที่สุด	4.74	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม พบว่ามีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X}=4.78$, S.D=0.46) ด้านความถูกต้อง ($\bar{X}=4.74$, S.D=0.53) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X}=4.68$, S.D=0.55) และด้านความเหมาะสม ($\bar{X}=4.60$, S.D=0.49) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นทุกขั้นตอน PNI_{Modified} อันดับที่ 1 ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม อันดับที่ 2 ความมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม อันดับที่ 3 ความมีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม และอันดับที่ 4 ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อันดับที่ 1 คือ ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม อาจเป็นเพราะความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก เนื่องจากโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ความต้องการแรงงานในยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย นักเรียนจำเป็นต้องมีทักษะและความรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์นวัตกรรมจึงมีความสำคัญในการนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่สถานศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลูตินันท์ นันทะศรี และคณะ (2562) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีองค์ประกอบหลัก คือ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิษฐวัฒน์ กลิ่นโธสงค์ และคณะ (2559) พบว่า การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาได้องค์ประกอบ คือ การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 การบูรณาการ 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 2) หลักปาปนิกรรม 3) การบูรณาการภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม) ตามหลักปาปนิกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 4 การประยุกต์ใช้ องค์ประกอบที่ 5 การ

ประเมินผล ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีระศักดิ์ นามวงษ์ และ พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ (2563) พบว่า ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ การประเมินผล ส่วนการนำหลักปณิธานมาบูรณาการกับภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมนั้น พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันทนา เนาว์วัน (2558) ที่พบว่า 1) คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม ด้านหลักปณิธาน 3 ส่วน รูปแบบการพัฒนา คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า อันดับแรก หลักธรรมด้านหลักปณิธาน 3 ในด้านจักขุมา (การมีวิสัยทัศน์ที่ดี) ด้านวิธูโร (ด้านความชำนาญในงาน ความเป็นมืออาชีพ) และด้าน นิสสยสัมปันโน (การสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดีตลอดจนการสร้างสรรค์ทางสังคม โดยอาศัย ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิษฎาณัฐโคภา อบสิน (2557) ที่ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารตน ด้านจักขุมา คือ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ ที่กว้างไกล มองสภาพเหตุการณ์ รูปการณ์ สถานการณ์ออก และจะวางแผนเตรียมรับหรือรุกได้ อย่างไร 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารงาน ด้านวิธูโร คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ชำนาญในงานส่วนตนงานส่วนรวม รู้จักหลักการและวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบ 3) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารคน ด้านนิสสยสัมปันโน คือ เป็นผู้มีมนุษย สัมพันธ์ดี ประสานงาน ประสานใจ ประสานประโยชน์ และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พัทธณสิญ นวโลจิตรรัตน์ (2560) พบว่า 1) การฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาด้านการ บริหารตน ตามหลักจักขุมา เป็นวิธีการพัฒนา การปรับทัศนคติ เจตคติ เพิ่มแรงจูงใจ การกระตุ้นให้ เกิดพลังใน การปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาให้มองอนาคตมากยิ่งขึ้น 2) การพัฒนา คุณลักษณะผู้นำแบบไทยอันพึงประสงค์ ด้านการบริหารคน โดยการศึกษาตามหลักวิธูโร เป็นการ พัฒนาการบริหารบุคลากรของผู้บริหารระดับที่สูงขึ้นไปในอนาคต วัตถุประสงค์สำคัญของการพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษา 3) การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการบริหารงาน ตามหลักนิสสยสัมปันโน และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชร ชำนาญ ศิลป์ ที่พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพ เขตภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) องค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ (จักขุมา) ประกอบด้วย สร้าง วิสัยทัศน์ในองค์การ มีความรู้ความสามารถ มีการวางแผน มีแนวความคิดใหม่ ๆ 2) องค์ประกอบด้าน ความชำนาญ (วิธูโร) ประกอบด้วย ความหมั่นเพียรในการฝึกฝน เทคนิคและความถนัด ความ เชี่ยวชาญ ประสบการณ์ทำงาน ทักษะความชำนาญ มีความตั้งใจอดทน 3) องค์ประกอบด้านมนุษย สัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน) ประกอบด้วย ความสุภาพ อ่อนโยน เอาใจใส่กระตือรือร้น มีใจผูกพันอยู่กับ งาน สร้างมิตรภาพ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การยกย่องให้เกียรติผู้อื่น

การประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปานิธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปานิธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมพบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ เป็นเพราะผลการวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบที่มีความสมบูรณ์ตามแนวทางการพัฒนารูปแบบ ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 368 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า PNI^{Modified} ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปานิธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 ขั้นตอน คือ 1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการจัดสนทนากลุ่ม จำนวน 9 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง ขั้นตอนที่ 3 เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปานิธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 310 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับที่ ธวัชชัย รัตตัญญู (2551) ได้กล่าวว่า การพัฒนาแบบจำลอง (Model Development) เป็นกระบวนการในการสร้างหรือพัฒนาแบบจำลอง ประกอบด้วยการศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง การร่างแบบจำลอง และการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้หรือการทดลองใช้แบบจำลอง ส่วนผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปานิธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม พบว่ามีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญชนก โตนาถ และ คณะ (2557) พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิษฐวัฒน์ กลิ่นโธสงค์ และ คณะ (2559) ที่สรุปผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่า มาตรฐานการประเมินทั้ง 4 มาตรฐาน ได้แก่ ด้านอรรถประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ PAKWILA เป็นการนำองค์ความรู้การบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ (ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม) กับพุทธศาสตร์ (หลักปาปนิยกรรม) เพื่อนำมาบูรณาการและประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ในการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจของผู้บริหารโรงเรียน ดังแสดงในภาพที่ 2



แผนภาพที่ 3 องค์ความรู้จากการวิจัย PAKWILA

Pa = Papanika Dhamma ปาปนิยกรรม 3 ประการ คือ 1) จักขุมา ความมีวิสัยทัศน์ 2) วิตุโร ความมีการจัดการธุระ 3) นิสสยสัมบันโน ความมีมนุษยสัมพันธ์ดี

K = Knowledge องค์ความรู้ รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิยกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การบูรณาการ 4) การประยุกต์ใช้ 5) การประเมินผล

W = Willingness ความเต็มใจความตั้งใจของผู้บริหารโรงเรียนในการนำองค์ความรู้การวิจัยไปใช้เพราะจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

I = Innovative Vision ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ความต้องการจำเป็นอันดับที่ 1

L = Leadership of Innovative ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

A = Application การประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป

I = Integration การบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ (ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม) กับพุทธศาสตร์ (หลักปาปนิยกรรม)

สรุป

ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็นทุกขั้นตอน $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.055–0.076 โดยภาพรวม $PNI_{Modified} = 0.065$ เมื่อเรียงอันดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย คือ ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ความมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ความมีความกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม และความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) การบูรณาการภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม) ตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 4) การประยุกต์ใช้ และ 5) การประเมินผล การประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมพบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การนำรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ไปใช้ปฏิบัติในการพัฒนาผู้บริหารนั้น ควรมีการจัดทำคู่มือการใช้งานให้ละเอียดและชัดเจนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ไปใช้ปฏิบัติจริงนั้นควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อจำกัดของหน่วยงาน องค์กร และสถานที่ที่มีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นอันดับที่ 1 คือ ความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม เหตุนี้ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างความมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม

2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักปาปนิกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้สถิติขั้นสูง

3. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามหลักพุทธธรรมข้ออื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญชนก โตนาถ, สุกัญญา แซ่มซ้อย และ อนุชา กอนพ่วง. (2557). การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Journal of Education Naresuan University*, 16(4), 131–140.
- จิระศักดิ์ นามวงษ์ และ พชรวิทย์ จันทศิริสิริ. (2563). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 7(6), 338–352. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/244554>
- จิตินันท์ นันทะศรี, วาโร เฟื่องสวัสดิ์, วลัยกา ฉลากบาง และ พรเทพ เสถียรนพเก้า. (2562). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 14(3), 93–106. สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA/article/view/203176>
- ธวัชชัย รัตต์บุญ. (2551). การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น(ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสยาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- พยัคฆ์ วุฒิมรงค์. (2557). *การจัดการนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก.
- พระมหาญาณวฑฺฒน์ วิฑฺฒโน และ ศุภกัญญา ศรีคำไทย. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 3(1), 70–78. สืบค้นจาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOB_EHS/article/view/258569
- พัชรี ชำนาญศิลป์. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงพุทธ(ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรณสิฏฐ์ นวโลจิตรรัตน์. (2560). *รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคกลาง(ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิสิฐธวัชวัฒน์ กลิ่นไธสงค์, ธนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข และ อัจฉรา ประเสริฐสิน. (2559). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12(1), 177–186. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMKKU/article/view/56374>

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

ราชัญ สมทบ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ฐานวิถีชีวิตใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 5(3), 659–672. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/261022>

วันทนา เนาว์วัน. (2558). การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 3 (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สาลินี มีเจริญ, สุปิน ยุระรัช และ อรรณพ จินะวัฒน์. (2556). การพัฒนากลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสตรีในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(3), 40–50. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/16049

สุกัญญา แซ่มช้อย. (2555). แนวคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 14(2), 117–128. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/9391

สุนทร โคตรบรรเทา. (2560). *การบริหารการศึกษา หลักการและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

สุรวิรัตน์ ยอดบุรี และ นิคม นาคอ้าย. (2565). การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(1), 289–303. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/251628>

อภิษฎา ฐิติโศภา อบสิน. (2557). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อภิรักษ์ บุปผาชื่น. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม: การขับเคลื่อนองค์การสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 4(3), 205–216. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jeir/article/view/247139>

Adair, J. E. (2007). *Leadership for Innovation: How to Organize Team Creativity and Harvest Ideas*. London: Kogan Page Publishers.

Dyer, J., Gregersen, H., & Christensen, C. M. (2011). *The Innovator's DNA: Mastering the Fine Skills of Disruptive Innovators*. Boston: Harvard Business Press.

- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/00131644700300030>
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, M., Eds. New York: Wiley & Son.
- Sen, A., & Eren, E. (2012), Innovative Leadership for the Twenty–First Century. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 41, 1–14. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.04.001>